

Міжнародний гуманітарний університет
Факультет менеджменту, готельно-ресторанної справи та туризму
Кафедра менеджменту

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Управління підприємницькими ризиками

Галузь знань
Спеціальність
Назва освітньої програми
Рівень вищої освіти

24 «Сфера обслуговування»
241 «Готельно-ресторанна справа»
Готельно-ресторанна справа
перший (бакалаврський) рівень

Розробники і викладачі <i>(зазначаються розробники і викладачі, які викладають дисципліну - посада, наук. ступінь, вчене звання, П.І.Б.)</i>	Контактний тел.	E-mail
Професор кафедри менеджменту, д.е.н., професор Деркач Тетяна Вадимівна	063-617-66-99	rubinodessa@gmail.com

1. АНОТАЦІЯ ДО КУРСУ

Дисципліна **«Управління підприємницькими ризиками»** спрямована на вивчення основ ризикології, засвоєння основних концепцій, методів оцінювання та аналізу ризиків, вибору оптимальних управлінських рішень, в тому числі в ризикових ситуаціях, що виникають в управлінні персоналом підприємств.

Метою управління підприємницькими ризиками як навчальної дисципліни є надання студентам фундаментальних уявлень про теоретичні основи та принципи функціонування ризик-менеджменту, практики оцінювання та аналізу ризиків, механізмів оптимізації наслідків ризикових подій.

2. ОЧІКУВАНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКІ ПЛАНУЄТЬСЯ СФОРМУВАТИ ТА ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

У процесі реалізації програми дисципліни «Управління підприємницькими ризиками» формуються наступні компетентності із передбачених освітньою програмою:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми діяльності суб'єктів готельного і ресторанного бізнесу, що передбачає застосування теорій та методів системи наук, які формують концепції гостинності і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 05. Здатність працювати в команді.

ЗК 09. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 10. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Спеціальні (фахові) компетентності

СК 05. Здатність управляти підприємством, приймати рішення у господарській діяльності суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу.

СК 12. Здатність ініціювати концепцію розвитку бізнесу, формулювати бізнес-ідею розвитку суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу.

СК 13. Здатність здійснювати планування, управління і контроль діяльності суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу.

Навчальна дисципліна «Управління підприємницькими ризиками» забезпечує досягнення програмних результатів навчання (РН), передбачених освітньою програмою:

РН 15. Розуміти економічні процеси та здійснювати планування, управління і контроль діяльності суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу.

РН 16. Виконувати самостійно завдання, розв'язувати задачі і проблеми, застосовувати їх в різних професійних ситуаціях та відповідати за результати своєї діяльності.

Заплановані результати навчання за навчальною дисципліною

Знати:

- сутність та характерні ознаки ризику;
- класифікацію ризиків в підприємстві;
- основні положення ризик-менеджменту;
- методи оцінювання та аналізу ризиків;
- механізми регулювання різних видів ризиків;
- критерії прийняття ризикових рішень.

Вміти:

- ідентифікувати наявні та потенційні ризики підприємства;
- класифікувати ризики підприємства за різними ознаками;
- здійснювати вимірювання та аналіз ризиків відповідно до наявної ринкової ситуації;
- визначати та застосовувати інструменти регулювання різних видів ризиків;
- розробляти заходи щодо оптимізації наслідків ризиків;

- приймати ризикові управлінські рішення.

Навички:

- набуття практичних навичок розробки заходів з метою розв'язання актуальних управлінських проблем підприємств;
- здатність проводити управлінську й економічну діагностику проблем на підприємстві та обирати відповідні методи управління ризиками.

3. ОБСЯГ ТА ОЗНАКИ КУРСУ

Загалом		Вид заняття (денне відділення / заочне відділення)			Ознаки курсу		
ЄКТС	годин	Лекційні заняття	Практичні заняття	Самостійна робота	Курс, (рік навчання)	Семестр	Обов'язкова / вибіркова
6	180	30/10	30/10	120/160	4	7	Вибіркова

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		лекц.	прак	сам. роб.		лекц.	прак	сам. роб.
Тема 1. Сутність ризиків.	12	2	2	8	14	2	2	10
Тема 2. Класифікація ризиків.	12	2	2	8	12	1	1	10
Тема 3. Організація управління ризиками.	12	2	2	8	12	1	1	10
Тема 4. Статистичні методи оцінювання ризиків.	12	2	2	8	11	0,5	0,5	10
Тема 5. Якісні методи оцінювання ризиків	12	2	2	8	11	0,5	0,5	10
Тема 6. Матричні методи та критерії прийняття ризикових рішень в умовах невизначеності.	12	2	2	8	11	0,5	0,5	10
Тема 7. Застосування теорії ігор в умовах ризику	12	2	2	8	11	0,5	0,5	10
Тема 8. Основні напрями впливу на ризик.	24	4	4	16	24	1	1	22
Тема 9. Страхування ризиків.	24	4	4	16	24	1	1	22
Тема 10. Диверсифікація ризиків, її види та сфери застосування	24	4	4	16	24	1	1	22
Тема 11. Оптимізація інвестиційних ризиків	24	4	4	16	26	1	1	24
Усього годин	180	30	30	120	180	10	10	160
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ - ІСПИТ								

5. ТЕХНІЧНЕ Й ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ / ОБЛАДНАННЯ

Студенти отримують теми та питання курсу, основну і додаткову літературу, рекомендації, завдання та оцінки за їх виконання як традиційним шляхом, так і з використанням університетської платформи он-лайн навчання на базі Moodle. Окрім того, практичні навички у пошуку та аналізу інформації за курсом, з оформлення індивідуальних завдань, тощо, студенти отримують, користуючись університетськими комп'ютерними класами та бібліотекою.

6. ПИТАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Тема 1. Сутність ризиків. 1.Підходи до дефініції поняття «ризик». 2.Функції, які виконує ризик. 3.Причини ризиків. 4.Психологічна готовність до ризику	2	2
2	Тема 2. Класифікація ризиків. 1.Види ризиків за місцем виникнення, характером наслідків, стадіями економічного обороту, економічними наслідками. 2.Попередня оцінка ризиків експертним способом в умовах започаткування бізнес-проекту.	2	1
3	Тема 3. Організація управління ризиками. 1.Сутність і зміст управління ризиками. 2.Принципи управління ризиками. 3.Етапи процесу управління ризиками	2	1
4	Тема 4. Статистичні методи оцінювання ризиків. 1.Розрахунок рівня ризику варіаційним та ймовірнісним методом. 2.Визначення коефіцієнта системного ризику та порівняння результатів підприємництва за співвідношенням «ризик - рентабельність».	2	0,5
5	Тема 5. Якісні методи оцінювання ризиків 1.Метод мозкового штурму. 2.Методи експертних оцінок. 3.Методи асоціацій та аналогій. 4.Застосування методу «Дельфі» та спрощеної схеми експертизи	2	0,5
6	Тема 6. Матричні методи та критерії прийняття ризикових рішень в умовах невизначеності. 1.Критерії обґрунтування господарських рішень в умовах невизначеності. 2.Матриця прибутків і матриця витрат, особливості їхньої побудови. 3.Критерії прийняття рішень в умовах повної невизначеності.	2	0,5
7	Тема 7. Застосування теорії ігор в умовах ризику 1.Теорія ігор і ризику.	2	0,5

	2.Чисті стратегії. 3.Змішані стратегії. 4.Оптимальні змішані стратегії. 5.Елементарні прийоми розв'язування ігор		
8	Тема 8. Основні напрями впливу на ризик. 1.Методи уникнення, компенсації, збереження та передачі ризику. 2.Організаційні методи зниження ризику. 3.Мінімізація збитків	4	1
9	Тема 9. Страхування ризиків. 1.Види страхування. 2.Економічні засади страхової діяльності. 3.Страхова вартість. 4.Страхова сума. 5.Страхове відшкодування	4	1
10	Тема 10. Диверсифікація ризиків, її види та сфери застосування 1.Мотиви диверсифікації діяльності. 2.Визначення доцільності диверсифікації портфеля активів на основі табличного, графічного, аналітичного методів.	4	1
11	Тема 11. Оптимізація інвестиційних ризиків 1.Етапи формування портфеля цінних паперів. 2.Взаємозв'язок між показниками NPV, PI, IRR, CC (Cost Capital). 3.Техніка дисконтування.	4	1
	Всього	30	10

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

До самостійної роботи студентів щодо вивчення дисципліни «Управління підприємницькими ризиками» включаються:

1. Знайомство з науковою та навчальною літературою відповідно зазначених у програмі тем.
2. Опрацювання лекційного матеріалу.
3. Підготовка до практичних занять.
4. Консультації з викладачем протягом семестру.
5. Самостійне опрацювання окремих питань навчальної дисципліни.
6. Підготовка та виконання індивідуальних завдань у вигляді есе, рефератів тощо.
7. Підготовка до підсумкового контролю.

Тематика та питання до самостійної підготовки та індивідуальних завдань

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Тема 1. Сутність ризиків. 1.Основні ознаки ризику в підприємстві. 2.Об'єктивні та суб'єктивні причини ризику. 3.Спільні та відмінні риси ситуацій невизначеності та ризику. 4.Теорія прагнення до успіху.	8	10
2	Тема 2. Класифікація ризиків. 1.Статистичні та динамічні ризики. 2.Причини виробничого ризику. 3.Валютний та кредитний ризик. 4.Ризик втрати майна. 5.Ризик втрати прибутку.	8	10
3	Тема 3. Організація управління ризиками. 1.Мета і завдання розробки програми управління ризиками. 2.Інформаційне забезпечення розроблення програми управління ризиками. 3.Формування стратегії управління ризиком.	8	10
4	Тема 4. Статистичні методи оцінювання ризиків. 1.Кількісна оцінка ризику в абсолютному і відносному виразі. 2.Зумовленість витрат подіями різного класу. 3.Статистичні розподіли витрат.	8	10
5	Тема 5. Якісні методи оцінювання ризиків 1.Групування якісних методів оцінювання ризиків. 2.Метод контрольних запитань. 3.Метод морфологічного аналізу. 4.Метод критичних значень.	8	10
6	Тема 6. Матричні методи та критерії прийняття ризикових рішень в умовах невизначеності. 1.Критерії прийняття рішень в умовах часткової невизначеності: критерій Байеса, критерій Бернуллі-Лапласа. 2.Умови оптимальності альтернатив за різними критеріями прийняття рішень в умовах ризиків.	8	10
7	Тема 7. Застосування теорії ігор в умовах ризику 1.Предмет теорії ігор. 2.Гра-підприємництво. 3.Графічний метод розв'язування ігор. 3.Модель торгів. 4.Ризик безповоротних можливостей.	8	10
8	Тема 8. Основні напрями впливу на ризик. 1.Передача (трансфер) ризику.	16	22

	2. Типи і види контрактів. 3. Створення страхового товарного запасу та запасу коштів. 4. Біржові стратегії оптимізації ризиків. 5. Придбання додаткової інформації про вибір і результати ризику.		
9	Тема 9. Страхування ризиків. 1. Сутність, особливості та завдання актуарних розрахунків в страхуванні. 2. Структура страхових тарифів. 3. Види страхових внесків.	16	22
10	Тема 10. Диверсифікація ризиків, її види та сфери застосування 1. Теоретична суть диверсифікації. 2. Суттєві ознаки диверсифікації. 3. Вертикальна, горизонтальна та конгломеративна диверсифікація. 4. Виробнича, фінансова та маркетингова диверсифікація.	16	22
11	Тема 11. Оптимізація інвестиційних ризиків 1. Види ризиків при оцінці інвестиційних проектів. 2. Ключові категорії та положення розробки варіантів інвестиційних проектів. 3. Оцінка ринкової вартості підприємства та ризик.	16	24
	Всього	120	160

8. ВИДИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Робоча програма навчальної дисципліни передбачає наступні види та методи контролю:

Види контролю	Складові оцінювання
поточний контроль , який здійснюється у ході: проведення практичних занять, виконання індивідуального завдання; проведення консультацій та відпрацювань.	50%
підсумковий контроль , який здійснюється у ході проведення іспиту (заліку).	50%

Методи діагностики знань (контролю)	фронтальне опитування; наукова доповідь, реферати, усне повідомлення, індивідуальне опитування; робота у групах, практичні завдання, іспит (залік)
--	--

Питання до іспиту

1. Поняття ризику і його різновиди.
2. Класифікація ризиків.
3. Методи аналізу ступеня ризику.
4. Визначення можливих втрат підприємства від ризиків.

5. Інституційні ризики.
6. Мета і завдання ризик-менеджменту.
7. Основні риси ризику.
8. Сутність підприємницької діяльності.
9. Функції ризику в підприємстві.
10. Класифікація підприємницьких ризиків.
11. Управління ризиком, на підприємствах та його мета.
12. Комерційні ризики.
13. Транспортний ризик і його класифікація.
14. Виробничі ризики: особливості, фактори виникнення
15. Маркетингові та збутові ризики.
16. Ризик зміни ринкової кон'юнктури посилення конкуренції.
17. Ризик виникнення непередбачуваних витрат і зниження доходів.
18. Форс-мажорні ризики.
19. Принципи управління ризиками.
20. Принцип демократії за ризиком.
21. Управління ризиком: сутність, два погляди на управління ризиками.
22. Основні принципи управління ризиками.
23. Основні етапи управління ризиками.
24. Ризики страхової діяльності.
25. Диверсифікація.
26. Лімітування.
27. Самострахування.
28. Хеджування.
29. Фінансові ризики.
30. Методи управління ризиками.
31. Стратегія управління в ризик-менеджменті.
32. Тактика ризик-менеджменту.
33. Інтроверсія як властивість особистості ризик-менеджера.
34. Організація ризик-менеджменту на підприємстві.
35. Екстраверсія як властивість особистості ризик-менеджера.
36. Організація ризик-менеджменту на підприємстві.
37. Інтуїція в роботі ризик-менеджера.
38. Інсайт в роботі ризик-менеджера.
39. Евристика в роботі ризик-менеджера.
40. Ризик банкрутства.
41. Аналіз і рішення задач за допомогою дерева рішень.
42. Етапи управління ризиком.

43. Загальна характеристика інформації, необхідної для управління ризиком.

44. Ідентифікація та аналіз ризиків.

9. ОЦІНЮВАННЯ ПОТОЧНОЇ, САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З ПІДСУМКОВИМ КОНТРОЛЕМ У ФОРМІ ЕКЗАМЕНУ/ ЗАЛІКУ

<i>Денна форма навчання</i>			
<i>Поточний контроль</i>			
Види роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток оцінювання
Систематичність і активність роботи на семінарських (практичних) заняттях			
1.1. Підготовка до практичних занять	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час практичних занять	25
Виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.2. Підготовка програмного матеріалу (тем, питань), що виносяться на самостійне вивчення	-//-	Розгляд відповідного матеріалу під час аудиторних занять або ІКР ¹ , перевірка конспектів навчальних текстів тощо	10
Виконання індивідуальних завдань (науково-дослідна робота студента)			
1.3. Підготовка реферату (есе) за заданою тематикою	Відповідно до розкладу занять і графіку ІКР	Обговорення (захист) матеріалів реферату (есе)	10
1.4. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	-//-	Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять або ІКР, наукових конференцій та круглих столів.	5
Разом балів за поточний контроль			50
Підсумковий контроль екзамен / залік			50
Всього балів			100

<i>Заочна форма навчання</i>			
<i>Поточний контроль</i>			
Види самостійної роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток оцінювання

¹ Індивідуально-консультативна робота викладача зі студентами

Систематичність і активність роботи під час аудиторних занять			
1.1. Підготовка до аудиторних занять	Відповідно до розкладу	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час аудиторних занять	25
За виконання контрольних робіт (завдань)			
1.2. Підготовка контрольних робіт	-//-	Перевірка контрольних робіт (завдань)	
Виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.3. Підготовка програмного матеріалу (тем, питань), що виноситься на самостійне вивчення	-//-	Розгляд відповідного матеріалу під час аудиторних занять або ІКР ² , перевірка конспектів навчальних текстів тощо	10
Виконання індивідуальних завдань (науково-дослідна робота студента)			
2.1. Підготовка реферату (есе) за заданою тематикою	Відповідно до графіку ІКР	Обговорення (захист) матеріалів реферату (есе) під час ІКР	10
2.3. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	-//-	Обговорення результатів проведеної роботи під час ІКР, наукових конференцій та круглих столів.	5
Разом балів за поточний контроль			50
Підсумковий контроль екзамен / залік			50
Всього балів підсумкової оцінки			100

10. КРИТЕРІЇ ПІДСУМКОВОЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ (для іспиту / заліку)

Рівень знань оцінюється:

- «відмінно» / «зараховано» А - від 90 до 100 балів. Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, під час яких давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» В - від 82 до 89 балів. Студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» С - від 74 до 81 балів. Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння

² Індивідуально-консультативна робота викладача зі студентами

основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, реферату та активність у науково-дослідній роботі;

- «задовільно» / «зараховано» D - від 64 до 73 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, рефератів (есе);

- «задовільно» / «зараховано» E - від 60 до 63 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки, має неповний конспект з завданнями до самостійної роботи.

- «незадовільно з можливістю повторного складання» / «не зараховано» FX – від 35 до 59 балів. Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

- «незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни» / «не зараховано» F – від 0 до 34 балів. Студент не володіє навчальним матеріалом.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100 (10-12)	A	Відмінно	зараховано
82-89 (8-9)	B	Добре	
74-81(6-7)	C		
64-73 (5)	D	Задовільно	не зараховано
60-63 (4)	E		
35-59 (3)	FX	незадовільно	
1-34 (2)	F		

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Балджи М.Д. Економічний ризик та методи його вимірювання. Навчальний посібник. Харків: Промарт, 2015. 300 с.
3. Донець Л. І. Економічні ризики та методи їх вимірювання: Навч. посібник / Л. І. Донець. Київ: ЦНЛ, 2006. 321 с.
4. Ілляшенко С. М. Економічний ризик: Навч. посібник / С. М. Ілляшенко. 2-ге вид., доп., перероб. Київ: ЦНЛ, 2004. 220 с.
5. Останкова Л.А., Шевченко Н.Ю. Аналіз, моделювання та управління економічними ризиками. Навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 256 с.
6. Писаревський І.М., Стешенко О.Д. Управління ризиками. Навч. посібник. Харків: ХНАМГ, 2008. 124 с.

Допоміжна

7. Горелов Д.О. Стратегія підприємства: навч.-метод. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Д.О. Горелов, С.Ф. Большенко. Харків: Вид-во ХНАДУ, 2010. 133 с.
8. Грішнова О.А., Міщук Г.Ю., Олійник О.О. Соціальна відповідальність у трудових відносинах: теорія, практика, регулювання ризиків: Монографія. Рівне: НУВГП, 2014. 216 с.
9. Гуменюк В. Я. Біржове регулювання підприємницьких ризиків: Монографія / В. Я. Гуменюк, Г. Ю. Міщук. Рівне: УДУВГП, 2004. 127 с.
10. Страхування: навч. посіб. / Т.А. Говорушко, В.М. Стецюк; за ред. Т.А. Говорушко. Київ: Львів: «Магнолія 2006», 2014. 328 с.
11. Лук'янова В. В. Економічний ризик : навч. посіб. / В. В. Лук'янова, Т. В. Головач. Київ. : Академвидав, 2007. 464 с.
12. Останкова Л. А. Аналіз, моделювання та управління економічними ризиками : навч. посіб. / Л. А. Останкова, Н. Ю. Шевченко. Київ: ЦУЛ, 2011. 256 с.
13. Чорноморченко Н. В. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків : навч.-метод. посібник для сам. вивчення дисц. / Н. В. Чорноморченко, І. С. Іванова, Н. С. Приймак. Львів : Магнолія 2006, 2010. 260 с.
14. Шегда А. В. Ризики в підприємстві: оцінювання та управління : навч. посіб. / А. В. Шегда, М. В. Голованенко ; за ред. А. В. Шегди. Київ. : Знання, 2008. 271 с.